

Силабус курсу «Соціальна антропологія»

Освітній ступінь: бакалавр
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів: 3
Рік підготовки, семестр II рік, 4 семестр
Компонент освітньої програми: вибіркова
Дні занять: у відповідності з розкладом занять
Консультації: очні консультації: понеділок, 14.20–15.40, ауд. 1006
Онлайн-консультації: у Viber групі курсу щоденно (19.00–20.00)

Керівник курсу:	Доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Зуляк Іван Степанович
Контактні телефони викладача:	+380678355035
Е-mail викладача:	zulyak@tnpu.edu.ua
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/zulyak-van-stepanovich.php?clear_cache=Y

Анотація дисципліни

Курс скеровано на ознайомлення ЗВО першого рівня вищої освіти ОП 032 «Історія та археологія», галузь знань 03 «Гуманітарні науки» з власне предметом вивчення, основними поняттями і методами соціальних антропологічних досліджень, сучасними науковими підходами і концепціями, змістом основних наукових напрямків щодо культури, буття і небуття, природи і духу. Окрім того курс «Соціальна антропологія» передбачає формування сучасного наукового розуміння майбутніми фахівцями історії та археології системних знань про місце людини у її повсякденних соціальних і культурних практиках, так її місії у житті; з'ясування і вивчення механізмів та закономірностей антропосоціогенезу, етногенетичних процесів сучасною вітчизняною та зарубіжною антропологією, методикою антропологічних досліджень, всебічному аналізу різних антропологічних концепцій походження людини, вивченні антропологічного складу різних історичних спільностей, історичних змін антропологічної структури населення України.

Метою навчальної дисципліни є сприяння у підготовці ЗВО першого рівня вищої освіти зазначеної ОП до професійної діяльності у антропній соціальній реальності сучасного суспільства зі всіма її вимірами, умовою якої є людина. Це передбачає засвоєння теоретичного матеріалу для отримання необхідних знань з проблематики життя людини у його повсякденному вимірі; забезпечення розуміння і глибокого засвоєння специфіки соціального осягнення дійсності; формування професійної світоглядної та методологічної культури майбутніх спеціалістів з соціології; спрямування отриманих знань на рефлексію і саморефлексію відносно місії людини на планеті, її місця у системі соціальних відносин на локальному рівні, у створенні повсякденних міжлюдських стосунків.

Результатом опанування змісту навчальної дисципліни «Соціальна антропологія» ЗВО є набуття знань і основних понять, загальноприйнятих концепцій та теорій щодо пояснення ключових проблем і закономірностей організації життя людини як соціальної та культурної істоти; основних закономірностей функціонування соціально-антропологічної сфери існування людини; основних протиріч у сучасному науковому поясненні культурних моделей програмування соціальної поведінки людини; феномену складності людської поведінки і людської діяльності як передумови створення сфери антропо-соціального повсякденного життя людини; місце соціальної та культурної антропології серед інших наук про людину; взаємозв'язку соціальної і культурної антропології; зв'язку з іншими природничими й гуманітарними дисциплінами: біологією, геологією, психологією, історією первісного суспільства, археологією, етнологією, демографією тощо.

Навчальний контент

Години (лек./ практ.)	Тема	Результати навчання	ПРН із ОПП	Завдання
2/2	Теоретико-методологічні засади курсу «Соціальна антропологія».	Знати і розуміти теоретико-методологічні засади курсу «Соціальна антропологія». Вміти виокремити об'єкт і предмет курсу, основні завдання.	ПРН3	Лекції у формі діалогу, презентації
2/2	Становлення антропології як офіційної науки.	Знати становлення антропології як офіційної науки, виокремлення з її середовища «Соціальної антропології». Вміти характеризувати основні періоди розвитку «Антропології» в Україні.	ПРН8	Лекція-дискусія, презентація
2/2	Специфіка «Соціальної антропології» як навчальної дисципліни і сфери наукових досліджень.	Виокремлювати специфіку «соціальної антропології» як навчальної дисципліни і сфери наукових досліджень. Порівнювати «Соціальну антропологію» і «Культурну антропологію».	ПРН7	Розв'язування проблемних ситуацій
2/2	Методи і джерела «Соціальної антропології».	Знати основні групи методів, джерел, їх використання при вивченні курсу. Розуміти їх характерні особливості.	ПРН1	Презентація, розв'язування проблемних ситуацій
2/2	Основні напрямки «Соціальної антропології».	Характеризувати основні напрямки «Соціальної антропології». Знати представників, їх концепції, основні ідеї.	ПРН2	Презентація, дискусія
2/2	Антропогенез та проблеми походження людини і культури.	Розуміти суть антропогенезу та проблеми походження людини і культури. Знати основні концепції антропогенезу, представників та їх ідеї.	ПРН6	Лекція-дискусія, презентація
2/2	Символічні форми культури та їх регулятивні функції в соціумі.	Знати символічні форми культури та їх регулятивні функції в соціумі. Вміти використати засвоєний матеріал на практиці.	ПРН15	Презентація,
2/2	Культурна і соціальна самоідентичність.	Розуміти суть поняття «культурна самоідентичність», «соціальна самоідентичність», їх характерні риси, особливості.	ПРН1	Аналіз ситуацій, моделювання рішень
2/2	Інкультурація, акультурація і соціалізація, асоціалізація в культурі та житті людини.	Знати суть понять «інкультурація», «акультурація» і «соціалізація», «асоціалізація», та їх місце в культурі і житті людини. Вміти порівнювати ці поняття і їх характеризувати.	ПРН9	Презентація, аналіз і моделювання публічних виступів

2/0	Глобалізація культури і соціуму.	Знати поняття «глобалізація культури». Вміти характеризувати його. Розуміти суть «консюмеризму» та його роль у житті сучасного глобалізованого суспільства.	ПРН8	Презентація, дискусія
-----	----------------------------------	---	------	-----------------------

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці	Програмні компетентності
Загальні компетентності	
ІК	Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК8	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
ЗК9	Здатність бути критичним і самокритичним.
Фахові компетентності	
ФК1	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
ФК9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ФК12	Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.
Програмні результати навчання	
ПРН 6.	Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії
ПРН 9.	Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України
ПРН 12.	Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій та спільнот.
ПРН 13.	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей.

Літературні джерела

1. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. К., 2012.
2. Сегеда С. Антропологічний склад українського народу. Етногенетичний аспект. К., 2001.
3. Сегеда С. Основи антропології. К., 1995.
4. Сегеда С. Антропологія. К., 2001.
5. Поправко О. Антропологія: навчальний посібник. М., 2016.
6. Борисова О. Соціальна антропологія: [навчальний посібник]. К. : Кондор-Видавництво, 2016.
7. Белик А. Психологическая антропология: История и теория. М., 1993.
8. Белик А., Резник Ю. Социокультурная антропология. М., 1998.
9. Емельянов Ю. Введение в культурную антропологию. СПб., 1992.
10. Емельянов Ю. Основы культурной антропологии. СПб., 1994.
11. Козлова Н. Социальная антропология. Курс лекций. М.: Социум, 1996.

12. Культуральная антропология: Учебн. Пособие / Под ред. Ю. Емельянова,
13. Н. Скворцова.СПб., 1996.
14. Шаронов В. Основы социальной антропологии. СПб., 1997.
15. Історія європейської ментальності / За ред. П. Дінцельбахера / Переклав з нім. В. Кам'янець. Львів: Літопис, 2004. С. 159–160.
16. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI–XVII ст. К.: Критика, 2002.
17. Гейзінга Й. Homo ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. Київ: Основи, 1994.
18. Ясперс К. Истоки истории и ее цель // Смысл и назначение истории. М., 1994.
19. Алексеев В. В поисках предков. Антропология и история. М., 1972.
20. Харитонов В., Ожигова А., Година Е. Антропология: учебник для студентов высших учебных заведений. М. : ВЛАДОС, 2003.
21. Хомутов А. Антропология: учебное пособие. Ростов-на-Дону: «Феникс», 2007.
22. Леви-Стросс К. Структурная антропология. М., 1983.
23. Вовк Хв. Антропометричні дослідні українського населення Галичини, Буковини й Угорщини // Матеріали до українсько-руської етнології. Львів, 1908. Т. 10.
24. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. К.: Мистецтво, 1995.
25. Дяченко В. Антропологічний склад українського народу. К.: Наукова думка, 1965.
26. Козловський П. Постмодерна культура. Соціо-культурні наслідки технічного розвитку / П. Козловський // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: навч. посібник. К.: Ваклер, 1996.
27. Дяченко В. Антропологічна характеристика // Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження. К., 1987. С. 41–45.
28. Дяченко В. Не тільки чорні брови, карії очі (антропологічні типи на етнічній території українського народу) // Віче. 1992. № 4. С. 114–122.
29. Дяченко В., Сегеда С. Антропологічна характеристика населення // Поділля. К., 1994. С. 69–74.
30. Воронкова В. Метафізичні виміри людського буття. Запоріжжя: «Павел». 2000.
31. Кристева Ю. Самі собі чужі. К.: Основи, 2004.
32. Крисаченко В. Історичне (генетичне) українознавство // Українознавство: Хрестоматія-посібник. К, 1996. Кн.1.
33. Сартр Ж. Нудота. Мур. Слова. К.: Основи, 1993.
34. Головка Б. Філософська антропология. К.: Віпол, 1997.
35. Трубина Е. Город в теории: опыты осмысления пространства. М.: Новое литературное обозрение, 2011.
36. Лурье С. Психологическая антропология: история, современное состояние, перспективы. М.: Аспект Пресс, 1998.
37. Барден Н., Уильямс Т. Слова и символы. Язык и коммуникация в терапии. Х.: Гуманитарный Центр, 2012.
38. Бочаров В. Антропология возраста. СПб.: Издательство С.-Петербургского университета, 2001.
39. Бутовская М., Файнберг Л. У истоков человеческого общества: поведенческие аспекты эволюции человека. М.: Наука, 1993.
40. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого «Я». СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2015.
41. Фрейд З. Тотем и табу. СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2013.
42. Тойнбі А. Дослідження історії: У 2 т.: Пер. з англ. К., 1995.
43. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории: в 2 т.: Пер. с нем. М., 1998.
44. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. М., 1991.
45. Ленк Х. Размышления о современной технике. М.: Аспект-Пресс. 1996.
46. Еллюль Ж. Техніка або виклик століття // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. К.: Либідь. 1996. С. 25–57.
47. Маркус Д. О социокультурной антропологии США, ее проблемах и перспективах // Этнографическое обозрение. 2005. № 2. С. 43–55.
48. Раппопорт Р. А. Эволюция человечества и будущее антропологии // Этнографическое обозрение. 1995. № 6. С. 18–30.
49. Шандыбин С. Постмодернистская антропология и сфера применения ее к культурной

- модели // Этнографическое обозрение. 1998. № 1. С. 24.
50. Докупай Ю. Постмодерністське бачення культурної антропології як науки (проблеми, дискусії) // Магістеріум НаУК-МА. 2003. Вип. 12. Культурологія. С 13–14.
  51. Самоврядні потенції української ментальності / Основи етнодержавознавства. К., 1997.
  52. Основи етнодержавознавства. К., 1997.
  53. Михайловська Н. Трагічні оптимісти. Екзистенція філософування в українській літературі ХІХ – першій половині ХХ ст. Львів, 1998.
  54. Кримський С. Архетипи української культури / Феномен української культури К., 1996.
  55. Гуревич А. Уроки Л.Февра // Февр Л. Бой за історію. М., 1991.
  56. Блок М. Апология истории или ремесло историка. М., 1986.
  57. Донченко О., Сомоненко Ю. Архетипи соціального життя і політика. К., 2001.
  58. Кримський С. Сприймавши серцем, осягнувши розумом (національні архетипи як втілення долі та історичного досвіду народу) // Віче. 1993 № 8.
  59. Українська душа. К., 1992.
  60. Теліженко Л. Постнекласична модель цілісної людини: моногр. К.: Інтерсервіс, 2011.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перекладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перекладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1–5) – тести, індивідуальні завдання, есе	30
Модуль 2 (теми 6–10) – тести, індивідуальні завдання, есе	30
ІНДЗ	20
Підсумкове тестування	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст практичних робіт.
3. Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання).

4. Електронне навчання в системі MODLE.